

روان‌شناسی جنسیت

ویراست پنجم

نویسنده
ویکی اس. هلگسون

مترجمان

دکتر فرهاد جمهری

(استادیار گروه روان‌شناسی دانشکده روان‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی)

دکتر شیدا سوداگر

(استادیار گروه روان‌شناسی سلامت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج)

دکتر فرحناز مسچی

(استادیار گروه روان‌شناسی سلامت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج)

دکتر مریم بهرامی همدانی

(استادیار گروه روان‌شناسی سلامت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج)

دکتر هائیده صابری

(استادیار گروه روان‌شناسی سلامت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن)

دکتر پریسا پیوندی

(استادیار گروه روان‌شناسی سلامت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج)

دکتر هامایاک آوادیس یانس

ویراستاری: گروه علمی رشد

تهران - ۱۴۰۱

سخنی با شما مدرس محترم و دانشجوی عزیز

چندی است که همه شاهد کاهش شمارگان چاپ در کتاب‌های دانشگاهی هستیم و نظاره‌گریم که چگونه شمارگان کتاب‌ها که زمانی نه چندان دور با هزارگان چاپ می‌شد، اکنون با صدگان منتشر می‌شود. آیا فکر نمی‌کنید که با این روند رو به افول، چنین شتابان به کجا می‌رویم؟

شما مدرس محترم ممکن است صرفاً برای کمک به دانشجو و صرفه‌جویی در هزینه تهیه کتاب به آنان توصیه کنید که به جای خرید کتاب، از کپی بخش‌هایی از آن استفاده کنند یا شما دانشجوی عزیز ممکن است بیندیشید که با اقدام به کپی از روی کتابی، هزینه‌ای کمتر برای تهیه کتاب پرداخت کرده‌اید، هر چند که اغلب چنین نیست، اما نتیجه و حاصل کار چیزی جز نابودی فرهنگ و نبود رغبت به ارائه دستاوردهای جدید در عرصه علم نخواهد بود.

لطفاً بیایید به آینده کشورمان و فرزندانمان بیشتر بیندیشیم و به آینده علم و دانش در کشور عزیزمان ایران، که زمانی مهد علم و ادب بود، بیشتر بها دهیم و در مقابل آیندگان از خود سلب مسئولیت نکنیم. و در نهایت با ترویج استفاده از کپی و Pdf های غیرمجاز که بدون رضایت نویسنده و مترجم و ناشر تهیه می‌شود:

۱. موجب ترک کار و بی‌انگیزگی از فعالیت فرهنگی و بروز مشکلات و خسارت‌های جبران‌ناپذیر به قشر فرهنگی جامعه نشویم.
۲. باعث ورشکستگی صنعت نشر کشور و به دنبال آن بیکاری قشر عظیمی از کارکنان این عرصه از ناشر تا حروفچین، طراح و صحافی و ... نشویم.
۳. و سرانجام غالباً ناآگاهانه افرادی را که به‌ندرت از روی آگاهی نادرستی را پیشه کرده‌اند، به کار نامشروع و خلاف قانون تشویق نکنیم، در نتیجه، خود و خانواده و فرزندان آنان را به عواقب ارتزاق از راه حرام و تعدی به حقوق دیگران دچار نسازیم.

www.ketab.ir

هلگسون، ویکی اس. (Helgeson, Vicki S)

روان‌شناسی جنسیت / نویسنده ویکی اس. هلگسون؛ مترجمان فرهاد جمهری... [و دیگران]؛ ویراستاری گروه علمی رشد.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات رشد ۱۴۰۱

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۵۱-۱۸۹-۷

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Psychology of Gender, 5th, ed 2020

یادداشت: مترجمان فرهاد جمهری، هائیده صابری، پریسا پیوندی، فرحناز مسچی، مریم بهرامی هیدجی، شیدا سوداگر، هامایاک آوادیس یانس.

موضوع: نقش جنسیت (Sex role)

موضوع: تفاوت‌های جنسی (روان‌شناسی) Sex differences (Psychology)

شناسه افزوده: جمهری، فرهاد، ۱۳۲۱ - مترجم

شناسه افزوده: انتشارات رشد. گروه علمی

رده‌بندی کنگره: HQ ۱۰۷۵

رده‌بندی دیویی: ۳۰۵/۳

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۹۷۵۰۸

حق چاپ محفوظ است

روانشناسی جنسیت

نویسنده
ویکی اس. هلگسون

مترجمان
دکتر فرهاد جمهری

دکتر شیدا سوداگر، دکتر فرحناز مسچی، دکتر مریم بهرامی هیدجی
دکتر هائیده صابری، دکتر پریسا پیوندی
دکتر هامایاک آوادیس یانس

ویراستاری: گروه علمی رشد

چاپ اول: زمستان ۱۴۰۱ - شماره گان: ۵۰۰ نسخه
چاپ و صحافی: آرمانسا

این کتاب با کاغذ حمایتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به چاپ رسیده است.

© کلیه حقوق چاپ و نشر این اثر برای انتشارات رشد محفوظ است.

هرگونه استفاده تجاری و تکثیر و انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه‌ای از جمله زیراکس، فتوکپی، کتاب الکترونیکی و پی‌دی‌اف، کتاب صوتی، انتشار در سایت‌ها و فضای مجازی، و ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش آن بدون دریافت مجوز قبلی و کتبی از ناشر ممنوع و قابل پیگرد قانونی است. اشاره به مطالب کتاب یا نقل بخش‌هایی از آن برای نقد و بررسی در رسانه‌های چاپی و الکترونیکی و رادیو و تلویزیون با ذکر منبع، بلامانع است.

مرکز نشر و پخش کتاب‌های روان‌شناسی و تربیتی

ساختمان مرکزی: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهدای ژاندارمری، شماره ۴۱، تلفن: ۶۶۴۰۴۴۰۶
فروشگاه: تهران، میدان انقلاب، روبه‌روی سینما بهمن، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، شماره ۷۲
تلفن: ۶۶۴۱۰۲۶۲ - ۶۶۴۹۸۳۸۶ - ۶۶۴۹۷۱۸۱

تهران - ۱۴۰۱

فهرست مطالب

۶۷	تاریخچه روان‌شناسی جنسیت	۹	پیشگفتار مترجمان
۸۲	خلاصه	۱۱	درباره کتاب روان‌شناسی جنسیت
۸۳	پرسش‌هایی برای بحث	۱۳	پیشگفتار
۸۴	پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر	۲۱	فصل اول - مقدمه
۸۴	اصطلاحات مهم	۲۳	تعاریف اصطلاحات
۸۵	فصل سوم - نگرش‌های نقش جنسیتی	۳۱	تفاوت‌های فرهنگی در برداشت افراد از جنسیت
۸۶	نگرش‌ها به نقش‌های زنان و مردان	۳۷	مسائل فلسفی و سیاسی مربوط به جنسیت
۹۰	مؤلفه عاطفی: تعصب جنسی	۴۲	نکته‌ای در باب زبان عاری از تعصب جنسی
۹۹	مؤلفه شناختی: تصور قالبی نقش جنسیتی	۴۶	رویکرد این کتاب به بررسی جنسیت
۱۱۷	مؤلفه رفتاری: تبعیض جنسی	۴۷	خلاصه
۱۲۰	خلاصه	۴۷	پرسش‌هایی برای بحث
۱۲۱	پرسش‌هایی برای بحث	۴۷	پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر
۱۲۱	پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر	۴۸	اصطلاحات مهم
۱۲۲	اصطلاحات مهم	۴۹	فصل دوم - روش‌ها و تاریخچه پژوهش‌های جنسیت
۱۲۳	فصل چهارم - مقایسه‌های مبتنی بر جنس: مشاهده‌ها	۵۰	روش علمی
۱۲۵	روان‌شناسی تفاوت‌های جنسی اثر مک‌کوبی و جکلین	۵۸	دشواری‌ها در انجام دادن پژوهش‌ها در حوزه جنسیت

۲۶۷	رفتار غیر کلامی	۱۲۹	مقایسه مبتنی بر جنس در توانایی‌های شناختی
۲۷۱	رهبری و تأثیرپذیری	۱۳۷	مقایسه‌های جنسی در حوزه‌های اجتماعی
۲۷۹	هیجان	۱۴۹	مقایسه‌های جنسی در رشد اخلاقی
۲۸۴	تبیین‌های مربوط به تفاوت‌های جنسی در ارتباط	۱۵۲	مقایسه‌های جنسی در رشد اجتماعی
۲۸۷	نظریه نقش اجتماعی	۱۵۳	تجدید نظر در فرضیه شباهت‌های جنسی
۲۸۹	خلاصه	۱۵۳	خلاصه
۲۹۰	پرسش‌هایی برای بحث	۱۵۴	پرسش‌هایی برای بحث
۲۹۱	پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر	۱۵۵	پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر
۲۹۱	اصطلاحات مهم	۱۵۵	اصطلاحات مهم
۲۹۳	فصل هشتم - دوستی	۱۵۷	فصل پنجم - مقایسه‌های جنسی: نظریه‌ها
۲۹۴	اندازه شبکه	۱۵۸	زیست‌شناسی
۲۹۵	ماهیت دوستی	۱۶۸	نظریه تکامل‌نگری و زیست‌شناسی اجتماعی
۲۹۹	دوستی نزدیک	۱۷۰	نظریه روان تحلیلی
۳۰۲	خودافشاگری	۱۷۲	نظریه یادگیری اجتماعی
۳۰۵	موانع صمیمیت در دوستی مردان با هم	۱۷۷	اجتماعی شدن نقش جنسیتی
۳۰۸	تعارض در دوستی	۱۹۰	نظریه نقش اجتماعی
۳۱۲	دوستی با نژاد متفاوت	۱۹۳	نظریه رشد شناختی
۳۱۷	خلاصه	۱۹۷	نظریه طرح‌واره جنسیتی
۳۱۸	پرسش‌هایی برای بحث	۲۰۱	توجه به شرایط: مدل دیوکس و میجر
۳۱۹	پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر	۲۰۷	خلاصه
۳۱۹	اصطلاحات مهم	۲۰۹	پرسش‌هایی برای بحث
۳۲۱	فصل نهم - روابط عاشقانه	۲۰۹	پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر
۳۲۲	شکل‌گیری روابط	۲۱۰	اصطلاحات مهم
۳۲۶	تبیین‌ها	۲۱۱	فصل ششم - موفقیت
۳۳۲	ماهیت روابط عاشقانه	۲۱۳	عوامل تفاوت‌های فردی
۳۴۰	اولین تجربیات رابطه جنسی	۲۳۷	عوامل اجتماعی
۳۴۴	حفظ روابط	۲۴۹	خلاصه
۳۵۰	کشمکش و تعارض	۲۵۱	پرسش‌هایی برای بحث
۳۵۹	روابط هم‌خانگی	۲۵۱	پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر
۳۶۳	خلاصه	۲۵۲	اصطلاحات مهم
۳۶۴	پرسش‌هایی برای بحث	۲۵۳	فصل هفتم - ارتباط
۳۶۴	پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر	۲۵۴	سبک‌های تعامل در کودکی
۳۶۵	اصطلاحات مهم	۲۵۵	سبک‌های بازی در کودکان
		۲۵۹	سبک‌های تعامل در بزرگسالی
		۲۶۲	زبان

۴۷۶	ترکیب اشتغال با نقش‌های خانوادگی	فصل دهم - تفاوت‌های جنسیتی در سلامت: شواهد و تبیین‌ها
۴۸۲	کیفیت نقش اشتغال	۳۶۷
۴۸۴	تبعیض	۳۶۷
۵۰۲	آزار جنسی	۳۷۲
۵۱۰	خلاصه	۳۷۵
۵۱۱	پرسش‌هایی برای بحث	۳۷۶
۵۱۱	پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر	۳۷۹
۵۱۲	اصطلاحات مهم	۳۸۳
۵۱۳	فصل سیزدهم - سلامت روانی	۳۹۹
۵۱۴	تفاوت‌های جنسی در افسردگی	۴۰۷
۵۱۷	مشکلات روش‌شناختی	۴۰۹
۵۲۲	نظریه‌های افسردگی	۴۱۱
۵۴۱	چالش‌های نوجوانی	۴۱۲
۵۴۸	سازگاری با بیماری مزمن	۴۱۳
۵۵۳	اختلال‌های خوردن	۴۱۳
۵۶۰	خودکشی	۴۱۳
۵۶۶	خلاصه	۴۱۵
۵۶۷	پرسش‌هایی برای بحث	۴۱۶
۵۶۷	پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر	۴۲۰
۵۶۸	اصطلاحات مهم	۴۲۶
۵۶۹	نمایه موضوعی	۴۳۰
		۴۳۱
		۴۳۲
		۴۳۶
		۴۴۲
		۴۴۶
		۴۵۴
		۴۶۲
		۴۶۴
		۴۶۵
		۴۶۶
		۴۶۶
		۴۶۷
		۴۶۸
		۴۷۲

منابع: با توجه به اینکه حجم زیادی از صفحات کتاب به منابع اختصاص دارد لذا ناشر جهت صرفه‌جویی در مصرف کاغذ و پاییین آوردن قیمت کتاب، اقدام به ارایه کل منابع در سایت انتشارات رشد کرده است. علاقه‌مندان می‌توانند جهت استفاده از منابع کتاب به آدرس اینترنتی www.roshdpress.ir مراجعه کنند.

تفاوت‌های جنسی در مرگ‌ومیر	۳۶۷
تفاوت‌های جنسی در بیمارگونگی	۳۷۲
تبیین‌های مربوط به تفاوت جنسی در سلامت	۳۷۵
زیست‌شناسی	۳۷۶
اثرات تصنعی	۳۷۹
رفتارهای سلامت	۳۸۳
نقش‌های اجتماعی مردان و زنان	۳۹۹
ادراک علائم بیماری	۴۰۷
رفتار بیماری	۴۰۹
نتیجه‌گیری	۴۱۱
خلاصه	۴۱۲
پرسش‌هایی برای بحث	۴۱۳
پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر	۴۱۳
اصطلاحات مهم	۴۱۳
فصل یازدهم - روابط اجتماعی و سلامت	۴۱۵
تأثیر حمایت اجتماعی بر سلامت	۴۱۶
تأثیر ازدواج بر سلامت	۴۲۰
تأثیر داغ‌دیدگی بر سلامت	۴۲۶
تأثیر ازهم‌پاشیدگی رابطه بر سلامت	۴۳۰
تحولات زناشویی و سلامت	۴۳۱
تأثیر کیفیت زناشویی بر سلامت	۴۳۲
تقسیم کار	۴۳۶
وظایف والدینی و سلامت	۴۴۲
خشونت دوست صمیمی	۴۴۶
تجاوز و دیگر شکل‌های اجبار جنسی	۴۵۴
مزاحمت	۴۶۲
خلاصه	۴۶۴
پرسش‌هایی برای بحث	۴۶۵
پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر	۴۶۶
اصطلاحات مهم	۴۶۶
فصل دوازدهم - نقش اشتغال و سلامت	۴۶۷
نقش اشتغال	۴۶۸
اثرات بر خانواده	۴۷۲

منابع: با توجه به اینکه حجم زیادی از صفحات کتاب به منابع اختصاص دارد لذا ناشر جهت صرفه‌جویی در مصرف کاغذ و پایین آوردن قیمت کتاب، اقدام به آرایه کل منابع در سایت انتشارات رشد کرده است. علاقه‌مندان می‌توانند جهت استفاده از منابع کتاب به آدرس اینترنتی www.roshdpress.ir مراجعه کنند.

پیشگفتار مترجمان

یک متخصص تفاوت‌های جنسیتی سؤال شد که «زن و مرد چه تفاوت‌هایی دارند؟» او در پاسخ گفت: «کدام زن و کدام مرد؟» پاسخ او را می‌توان این‌طور تفسیر کرد که اگرچه زنان و مردان در برخی از زمینه‌ها متفاوت‌اند، شاید وجوه اشتراک و شباهت بین آنها به مراتب چشمگیرتر باشد. با وجود اینکه یافته‌های فراتحلیلی نشان‌دهنده وجود تفاوت‌هایی از لحاظ جسمانی، شناختی، و اجتماعی بین دو جنس است، غالباً مقدار این تفاوت‌ها ناچیز و در مواردی حتی قابل چشم‌پوشی است. به نظر می‌رسد که برای تبیین وجود تفاوت‌های اندک بین دو جنس می‌توان از سه دیدگاه نظری یادگیری، یعنی یادگیری اجتماعی، هورمونی، و تکاملی‌نگر استفاده کرد که در این کتاب به آن می‌پردازند.

تغییر نقش‌ها در حوزه جنسیت از موضوعات دیگری است که امروزه بسیار محل بحث است، موضوعی که بر نهادهایی همچو خانواده، سازمان‌ها، بنگاه‌های اقتصادی و ... تأثیرگذار است. آیا تغییر نقش‌های اجتماعی زنان و مردان در دهه‌های اخیر تأثیرات

یکی از حوزه‌های علم روان‌شناسی بررسی نحوه شکل‌گیری شناخت و مفاهیم در ذهن است؛ مفاهیمی همچون زن و مرد، زنانگی و مردانگی. اما این مفاهیم چگونه در ذهن ما ساخته و پردازش می‌شوند. چطور مفاهیم ساخته‌شده در شکل‌گیری هویت ما به مثابه انسان نقش دارند؟ تغییر زندگی انسان در قالب جنسیت موضوعی است که در سال‌های اخیر بسیار به آن توجه شده است. اما تا چه حد عواملی همچو جنبش‌های اجتماعی در این تغییرات نقش داشته‌اند؟ یا تا چه حد می‌توان این تغییرات را ناشی از دگرگونی‌های زیستی در انسان دانست؟ اینها تنها بخشی از سؤال‌هایی است که می‌تواند ذهنی کنجکاو و پژوهشگر را مدت‌ها به خود مشغول سازد تا پاسخی برای آنها بیابد. همین امر نقطه عطفی در باب انجام‌دادن پژوهش‌ها در مورد زنان و مردان و مقایسه آنها با یکدیگر در حوزه‌های مختلف شد.

اما در واقعیت چقدر امکان دارد زنان و مردان تفاوت‌های اساسی و ریشه‌ای با هم داشته باشند؟ در یک همایش بین‌المللی علمی از

مثبتی بر زندگی آنها گذاشته است؟ آیا نوع انسان از این تغییرات سود خواهد برد؟ آیا فعال شدن زنان در حوزه‌های اجتماعی ممکن است با پیامدهای مثبتی همچو صلح در جهان همراه باشد؟ یا شناخت و درک تفاوت‌های فردی بین زنان و مردان امکان دارد سبب‌ساز تعاملات اجتماعی سازنده‌تری شود؟ تفاوت‌های موجود بین زنان و مردان از منظر روان‌شناختی، رفتاری، و زیستی و تأثیر این تفاوت‌ها در تعریف و قبول نقش‌ها در زندگی اجتماعی، نحوه نگرش و برخورد با مسائل مختلف در زندگی و حتی تأثیر تفاوت‌های جنسیتی بر سلامتی و بیماری به‌ویژه در بعد روانی در این کتاب به‌خوبی بحث و بررسی شده‌اند و با ژرف‌نگری خاصی به کاوش در زمینه‌های مختلف از جمله موارد یادشده پرداخته شده است که می‌تواند راهگشای با ارزشی در درک بهتر ما از مفهوم جنسیت و تفاوت‌های روان‌شناختی بین دو جنس و ... باشد.

کتاب *روان‌شناسی جنسیت* نوشتهٔ ویکی هلگسون که ویراست پنجم آن در سال ۲۰۱۷ چاپ شده است یکی از کتاب‌های با ارزش در این حیطه است، همان‌طور که در بالا ذکر شد، به‌خوبی تمامی مسائل و جوانب را تحت پوشش قرار داده و در هر یک از فصول آن مطالبی را طرح کرده که اطلاع و آگاهی از آنها برای هر روان‌شناس علاقه‌مند به این حوزه لازم و ضروری است.

در فصل اول به مفاهیم پایه در حوزه جنسیت اشاره می‌کند، مفاهیمی همچو جنسیت در فرهنگ و نقش‌های جنسی، همسو جنسیتی و تراجنسیتی، بیناجنسیتی و سایر سازه‌های مرتبط با جنسیت. در فصل دوم به روش‌ها و تاریخچهٔ پژوهش در حیطه جنسیت می‌پردازد. در فصل سوم به نگرش‌ها در مورد نقش‌های جنسی در دوره پیشامدرن در مقایسه با دوره مدرنیته پرداخته است. فصل چهارم به مقایسه زنان و مردان در توانایی‌های شناختی و فضایی، ریاضی، کلامی، و همچنین مقایسه در حوزه‌های اجتماعی مانند همدلی، رفتار یاری‌رسان، پرخاشگری، فعالیت

جنسی اختصاص دارد. در فصل پنجم زنان و مردان از دیدگاه زیستی، روان‌شناختی، تکاملی، روان‌تحلیلی، یادگیری اجتماعی بررسی خواهند شد. در فصل ششم کتاب به انگیزه‌های پیشرفت و عوامل مؤثر بر آن در زنان و مردان پرداخته می‌شود. در فصل هفتم به سبک‌های ارتباطی در دوره‌های مختلف سنی در زنان و مردان توجه می‌شود، و در فصل هشتم ماهیت روابط دوستانه، رقابت، ابراز هیجان، و خودافشایی در دو جنس بررسی می‌شود. در فصل نهم به بررسی روابط عاشقانه، مسائلی چون حل تعارض، صمیمیت، رابطهٔ جنسی و... می‌پردازد. در فصل دهم تفاوت‌ها از حیث سلامت در دو جنس بررسی شده است و به نقش عواملی چون سبک زندگی، عوامل مربوط به مرگ‌ومیر و هورمون‌ها، سیگار، الکل و... اشاره می‌شود. در فصل یازدهم به نقش ارتباطات و حمایت اجتماعی در سلامت زنان و مردان پرداخته شده است. در فصل دوازدهم نقش‌های کاری در سلامت زنان و مردان بررسی شده است. در نهایت در فصل سیزدهم به تفاوت‌های دو جنس از لحاظ سلامت روان و مفاهیمی همچو سازگاری، افسردگی و ناامیدی و... می‌پردازد.

امید است خواننده بعد از مطالعهٔ کتاب حاضر به بینش و درک عمیق‌تری در خصوص جنسیت در ابعاد مختلف و تأثیر آن بر جنبه‌های مختلف زندگی دست یابد.

در پایان لازم می‌دانیم از همکار ارجمند جناب آقای دکتر فردین مرادی‌منش که کتاب حاضر را در اختیار مترجمان قرار دادند و همچنین از تمامی افرادی که در ویراستاری، چاپ و نشر این کتاب متحمل زحمت شدند، تشکر و قدردانی کنیم.